

Dosarul nr. 2ra-993/18

Prima instanță: Jud. Edineț, sediul Dondușeni (L. Danilișin)

Instanța de apel: Curtea de Apel Bălți (A. Albu, A. Toderaș, E. Bejenaru)

DECIZIE

25 iulie 2018

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul:

judecătorii:

Oleg Sternioală

Nina Vascan

Victor Burduh

Mariana Pitic

Nicolae Craiu

examinând recursul declarat de către Olaru Anatolie și Olaru Vladimir,

în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Olaru Anatolie, Olaru Vladimir, Olaru Gheorghe și Olaru Constantin împotriva Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova și Consiliului raional Dondușeni cu privire la constatarea faptului confiscării averii în urma represiunilor politice, restituirea valorii bunurilor confiscate în urma represiunilor politice și încasarea cheltuielilor de judecată,

împotriva deciziei din 5 decembrie 2017 a Curții de Apel Bălți, prin care a fost respins apelul declarat de Olaru Anatolie și Olaru Vladimir și a fost menținută hotărârea din 5 mai 2017 a Judecătoriei Edineț, sediul Dondușeni,

c o n s t a t ă:

La 25 iunie 2014 Olaru Anatolie, Olaru Vladimir, Olaru Gheorghe și Olaru Constantin, au depus cerere de chemare în judecată împotriva Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova și Consiliului raional Dondușeni cu privire la constatarea faptului confiscării averii în urma represiunilor politice, restituirea valorii bunurilor confiscate în urma represiunilor politice și încasarea cheltuielilor de judecată.

În motivarea acțiunii reclamanții au indicat că, prin decizia Ministerului Securității de Stat a Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste din 12 noiembrie 1949 au fost deportați împreună cu părinții în regiunea Tiumeni, Federația Rusă, cu confiscarea averii. Astfel, Olaru Anatolie și Olaru Vladimir s-au născut în regiunea Tiumeni, Federația Rusă în familia părinților deportați.

Au menționat că, ulterior, au fost recunoscuți victime ale represiunilor politice și reabilitați conform art. 3 din Legea privind reabilitarea victimelor represiunilor politice nr. 1225-XII din 8 decembrie 1992. La momentul deportării părinții aveau în proprietate o

casă de locuit cu construcții adiacente în valoare de 70 000 de lei și 4, 8 ha teren arabil în valoare de 500 807 lei, conform raporturilor de evaluare nr. 0000888 din 20 iunie 2014 și nr. 0000870 din 10 martie 2014, efectuate de Întreprinderea de Stat "Centrul de Expertize și Evaluare". Valoarea bunurilor mobile, conform raportului întocmit de Societatea cu Răspundere Limitată "Triada" constituie suma de 102 996 de lei.

Reclamantii au invocat că, părinților le-a fost confiscată avere în valoare totală de 673 803 lei.

Au explicat că la data de 16 octombrie 2012 s-au adresat Comisiei Speciale din cadrul Consiliului raional Dondușeni cu cerere privind recuperarea valorii bunurilor confiscate, însă la 12 noiembrie 2012 au primit refuz din motiv că nu au prezentat actul de confiscare a averii și subiectul în posesia căruia au fost transmise bunurile părinților.

Au declarat că, confiscarea averii părinților se confirmă prin decizia Prezidiului Judecătoriei Supreme din 18 februarie 1991. Prin decizia Comitetului Executiv raional Dondușeni nr. 13/7.6 din 22 decembrie 1993 s-a decis de a-i achita mamei lor Olaru Eugenia compensație în mărime de 90 de lei din contul sovhozului pentru construcții și averea confiscată, însă ultima a refuzat să o primească.

Au precizat că, cuantumul averii se confirmă și prin actul Comisiei de stabilire și recuperare a prejudiciilor aduse cetățenilor supuși represiunilor politice nr. 443.

Au relatat că, sunt succesorii părinților Olaru Nicolae și Olaru Eugenia, fapt confirmat prin certificatele de naștere și certificatele de deces ale părinților.

În urma concretizării acțiunii, reclamantul Olaru Gheorghe a specificat că, a acceptat succesiunea, a primit certificatul de moștenitor legal, locuiește în casa părintească și este de acord ca frații săi Olaru Anatolie, Olaru Vladimir, și Olaru Constantin să fie incluși în cercul moștenitorilor fără a se adresa în instanța de judecată în conformitate cu prevederile alin. (1), art. 1519 din Codul civil, ca să primească în părți egale compensația pentru averea confiscată a părinților lor.

Reclamantii au solicitat constatarea faptului confiscării averii părinților, victime ale represiunilor politice, în valoare de 673 803 lei, încasarea de la bugetul de stat prin intermediul Consiliului raional Dondușeni a sumei de 168 700 de lei pentru fiecare reclamant și cheltuielile de judecată în mărime de 5 250 de lei.

Prin hotărârea din 22 octombrie 2015 a Judecătoriei Râșcani, mun. Chișinău, acțiunea depusă de Olaru Anatolie, Olaru Vladimir, Olaru Gheorghe și Olaru Constantin a fost respinsă ca fiind neîntemeiată.

Prin decizia din 28 ianuarie 2016 a Curții de Apel Chișinău, a fost respins apelul declarat de Olaru Anatolie, Olaru Vladimir, Olaru Gheorghe și Olaru Constantin și s-a menținut hotărârea din 22 octombrie 2015 a Judecătoriei Râșcani, mun. Chișinău.

Prin decizia din 8 iunie 2016 a Curții Supreme de Justiție, a fost admis recursul declarat de Olaru Anatolie, Olaru Vladimir, Olaru Gheorghe și Olaru Constantin, s-a casat decizia din 28 ianuarie 2016 a Curții de Apel Chișinău și hotărârea din 22 octombrie 2015 a Judecătoriei Râșcani, mun. Chișinău și s-a restituit cauza spre rejudecare la Judecătoria Dondușeni conform competenței.

Prin hotărârea din 5 mai 2017 a Judecătoriei Edineț, sediul Dondușeni, a fost constatat faptul confiscării în urma represiunilor politice a următoarelor bunuri ale lui Olaru Nicolae

și Olaru Eugenia: o căruță din fier cu un cal, o casă de locuit, o vacă. În rest pretenția a fost respinsă ca neîntemeiată.

S-a respins ca fiind neîntemeiată și pretenția privind restituirea valorii bunurilor confiscate în urma represiunilor politice și compensarea cheltuielilor de judecată.

Prin decizia din 5 decembrie 2017 a Curții de Apel Bălți, a fost respins apelul declarat de Olaru Anatolie și Olaru Vladimir și s-a menținut hotărârea din 5 mai 2017 a Judecătoriai Edineț, sediul Dondușeni.

La data de 1 februarie 2018, Olaru Anatolie și Olaru Vladimir au declarat recurs împotriva deciziei din 5 decembrie 2017 a Curții de Apel Bălți.

În motivarea recursului au indicat că consideră hotărârile instanțelor ierarhic inferioare ilegale, neîntemeiate și pasibile de a fi casate din considerentele ce urmează. Instanțele de judecată nu au aplicat legea care trebuia să fie aplicată (art. 432 alin.(2) lit. a) din Codul de procedură civilă).

Au menționat că, instanțele la adoptarea hotărârilor nu au aplicat prevederile art. 12 din Legea cu privire la reabilitarea victimelor represiunilor politice din 8 decembrie 1992.

Au specificat că prin hotărârile emise de către instanțe li s-au încălcat dreptul la un proces echitabil garantat de art. 6 din Convenția Europeană pentru Drepturile Omului și Libertăților Fundamentale și dreptul la proprietate garantat de art. 1 din Protocolul nr. 1 adițional la Convenție.

Recurenții au solicitat admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel și a hotărârii instanței de fond cu emiterea unei noi hotărâri prin care acțiunea depusă să fie admisă integral.

Conform art. 434 alin. (1) din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Curtea de Apel Bălți a pronunțat decizia contestată la data de 5 decembrie 2017.

Recurenții au recepționat decizia instanței de apel la data de 26 ianuarie 2018.

Astfel, recursul declarat la data de 1 februarie 2018, este în termen.

În conformitate cu art. 439 alin. (2) din Codul de procedură civilă, după parvenirea dosarului, un complet din 3 judecători decide asupra admisibilității recursului, dispune expedierea copiei de pe recurs intimatului, cu înștiințarea despre necesitatea depunerii obligatorii a referinței timp de o lună de la data primirii acesteia.

Prin referința depusă la data de 31 mai 2018, Consiliul raional Dondușeni a solicitat respingerea recursului ca fiind neîntemeiat și nefondat.

Prin încheierea din 11 iulie 2018 a Curții Supreme de Justiție, recursul declarat de către Olaru Anatolie și Olaru Vladimir, a fost considerat admisibil, fiind transmis în Colegiul lărgit pentru a fi examinat în fond.

În conformitate cu art. 441 și art. 442 alin. (1) din Codul de procedură civilă, în cazul în care recursul este considerat admisibil, un complet din 5 judecători examinează fondul recursului, verificând în limitele invocate în recurs și în baza referinței depuse de către intimat, legalitatea hotărârii atacate, fără a administra noi probe.

În conformitate cu art. 444 din Codul de procedură civilă, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces.

Verificând legalitatea actului de dispoziție contestat, prin prisma argumentelor invocate și a materialelor din dosar, coroborat cu normele de drept material și procedural aplicabile la soluționarea speței date, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție va admite recursul declarat de Olaru Anatolie și Olaru Vladimir, și va casa decizia instanței de apel, cu trimiterea cauzei spre rejudecare, din următoarele considerente.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată, dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

Potrivit art. 117 alin. (1) din Codul de procedură civilă, probe în pricini civile sunt elementele de fapt, dobândite în modul prevăzut de lege, care servesc la constatarea circumstanțelor ce justifică pretențiile și obiecțiile părților, precum și altor circumstanțe importante pentru justa soluționare a pricinii.

În conformitate cu art. 122 alin. (1) din Codul de procedură civilă, circumstanțele care, conform legii, trebuie confirmate prin anumite mijloace de probațiune nu pot fi dovedite cu nici un fel de alte mijloace probante.

Potrivit art. 119 alin. (1) din Codul de procedură civilă, probele se adună și se prezintă de către părți și de alți participanți la proces. Dacă în procesul de adunare a probelor apar dificultăți, instanța este obligată să contribuie, la solicitarea părților și altor participanți la proces, la adunarea și prezentarea probelor necesare, cu excepția cazurilor în care instanța constată că cererea de reclamare a probelor este înaintată în mod neîntemeiat și cu scopul vădit de a tergiversa examinarea cauzei sau proba reclamată este în mod vădit lipsită de relevanță.

Din suportul probator prezent la materialele cauzei rezultă că, Colegiul penal al Curții Supreme de Justiție prin decizia din 20 mai 1956 a admis recursul Procurorului General și a modificat hotărârea din 12 noiembrie 1949, eliberându-l pe Olaru Anatolie și familia sa din locurile de deportare, fără restituirea averii (f.d.70, Vol. I).

Prin certificatul nr. 4y-38/91 din 18 februarie 1991, Judecătoria Supremă a Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești atestă că conform hotărârii Prezidiului Curții Supreme din 18 februarie 1991 Olaru Nicolae, Olaru Eugenia, Olaru Gheorghe și Olaru Constantin au fost reabilitați (f.d.59, 72-73, Vol. I).

Conform certificatului nr. 8/4-O-6 din 30 iunie 2011 eliberat de către Ministerul Afacerilor Interne, Olaru Nicolae, născut în anul xxxxx a fost deportat în regiunea Tiumeni și reabilitat potrivit hotărârii Consiliului de Miniștri al Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești nr. 115 din 10 aprilie 1989 și Legea privind reabilitarea victimelor represiunilor politice nr. 1225 din 8 decembrie 1992 (f.d.56).

Totodată, certificatul de reabilitare nr. 21 (13)-2109/89-2219 din 26 iulie 2011, denotă faptul că și Olaru Anatolie, născut la data de xxxxx în locurile de represiune în regiunea Tiumeni a fost recunoscut victimă a represiunilor politice și reabilitat de către Procuratura Generală (f.d.55, Vol. I).

În continuare, certificatele de naștere anexate la materialele cauzei confirmă că Olaru Gheorghe, Olaru Constantin, Olaru Vladimir și Olaru Anatolie sunt copiii și succesorii legali ai soților Olaru Nicolae și Olaru Eugenia (f.d.94-97, Vol. I). Certificatele de deces

eliberate la data de 25 aprilie 2013, atestă că Olaru Nicolae și Olaru Eugenia au decedat la xxxxx și xxxxx.

Conform art. 12 din Legea nr. 1225-XII din 8 decembrie 1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice, cetățenilor Republicii Moldova supuși represiunilor politice și ulterior reabilitați li se restituie, la cererea lor sau a moștenitorilor lor, bunurile confiscate, naționalizate sau scoase în orice alt mod din posesia lor.

În cazul în care bunurile confiscate, naționalizate sau scoase în orice alt mod din posesie în legătură cu represiunile politice nu pot fi restituite, valoarea acestora se recuperează prin achitarea de compensații, în baza cererii depuse de persoanele reabilite sau de moștenitorii acestora. În cazul în care bunurile nu s-au păstrat sau nu pot fi restituite în natură, fiind privatizate în condițiile legii, se recuperează valoarea lor în formă de compensație bănească sau de valori materiale, luându-se ca bază prețurile de piață în vigoare la data examinării cererii.

Art. 12¹ din aceeași lege, prevede că cererile de restituire a bunurilor sau de recuperare a valorii acestora prin achitarea de compensații sunt examinate de comisiile speciale create de autoritățile administrației publice locale a raioanelor, municipiilor Chișinău și Bălți, unității teritoriale autonome Găgăuzia, în al căror teritoriu persoanele reabilite au domiciliat la momentul reprimării.

Comisia identifică bunurile ce urmează a fi restituite și determină valoarea acestora în baza documentelor ce atestă confiscarea, naționalizarea bunurilor sau scoaterea lor în orice alt mod din posesie, documente eliberate de arhive și de alte instituții abilitate, ori în baza altor probe legale.

Prin urmare, reclamanții s-au adresat cu o astfel de cerere, însă prin răspunsul președintelui Comisiei Speciale Dondușeni ultimilor li s-au comunicat că, urmează să prezinte Comisiei actul de confiscare sau hotărârea instanței de judecată pentru confirmarea confiscării bunurilor.

La 25 iunie 2014 Olaru Anatolie, Olaru Vladimir, Olaru Gheorghe și Olaru Constantin, au depus cerere de chemare în judecată împotriva Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova și Consiliului raional Dondușeni cu privire la constatarea faptului confiscării averii în urma represiunilor politice, restituirea valorii bunurilor confiscate în urma represiunilor politice și încasarea cheltuielilor de judecată.

Instanțele inferioare au emis hotărârile sus menționate.

În motivarea deciziei sale, instanța de apel a reținut că instanța de fond întemeiat a ajuns la concluzia de a constata faptul confiscării bunurilor lui Olaru Nicolae și Olaru Eugenia în urma represiunilor politice, și anume: o căruță din fier cu un cal, o casă de locuit, o vacă, ceea ce cu certitudine s-a constatat în cadrul examinării cauzei.

Tot, instanța de apel a menționat că prima instanță corect a respins pretenția privind încasarea din bugetul de stat prin intermediul Consiliului raional Dondușeni în beneficiul reclamanților valoarea bunurilor confiscate conform raportului de evaluare nr. 0000888 a bunului imobil confiscat în anul 1949. În acest sens specificând că reclamanții nu au prezentat raportul de evaluare întocmit de Oficiul Cadastral Teritorial. Or, prevederile art. 12 alin.(9) lit. a) din Legea nr. 1225-XII din 8 decembrie 1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice, cetățenilor Republicii Moldova supuși represiunilor

politice și ulterior reabilitați, statuează că bunul imobil urma să fie evaluat în baza calculului efectuate de organul cadastral.

Judecând pricina în ordine de recurs, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție a constatat că instanța de apel a încălcat normele de drept material și procedural, apreciind arbitrar probele administrate.

Or, odată ce a fost constatat faptul confiscării în urma represiunilor politice a următoarelor bunuri ale lui Olaru Nicolae și Olaru Eugenia: o căruță din fier cu un cal, o casă de locuit și o vacă, instanța de judecată urma să dispună și restituirea valorii bunurilor date.

În acest context, se mai menționează că instanța ierarhic inferioară nici nu s-a expus în privința restituirii valorii bunurilor constatate ca fiind confiscate (animale domestice, căruța), valoarea medie pe piață a acestora (o căruță, un cal, o vacă) fiind stabilită prin informația privind valoarea bunurilor confiscate în urma represiunii politice nr. 99/04 din 23 iulie 2012 eliberată de Societatea cu Răspundere Limitată „Triada” (f.d.21-23).

Totodată, Colegiul apreciază critic și concluzia instanței de apel referitor la respingerea pretenției cu privire la restituirea valorii casei de locuit, deoarece la materialele dosarului nu a fost prezentat raportul de evaluare întocmit de Oficiul Cadastral Teritorial, ci raportul de evaluare nr. 0000888 întocmit de Întreprinderea de Stat „Centrul de expertiză și evaluare”.

Or, prevederile art. 118 alin.(5) din Codul de procedură civilă, statuează că instanța judecătorească (judecătorul) este în drept să propună părților și altor participanți la proces, după caz, să prezinte probe suplimentare și să dovedească faptele ce constituie obiectul probațiunii pentru a se convinge de veridicitatea lor.

Succesiv, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție remarcă că în contextul art. 9 din Codul de procedură civilă, instanța judecătorească are sarcina, în baza rolului activ, să ceară părții să facă precizările necesare, să pună în discuția părților orice împrejurare de fapt sau de drept care duce la rezolvarea cauzei peste apărările și susținerile părților din cerere, referință etc., luându-se în considerare faptul că, în conformitate cu art. 240 alin. (3) din Codul de procedură civilă, instanța judecătorească adoptă hotărârea în limitele pretențiilor înaintate de reclamant în raport cu normele de drept și obiecțiile părților oponente.

Instanța de recurs notează că legea procesuală civilă prezumă dreptul instanței de a se expune asupra inițiativelor în cadrul unui proces.

La caz, Colegiul consideră oportun de a cita prevederile art. 26 alin. (2) din Codul de procedură civilă, conform cărora contradictorialitatea presupune organizarea procesului astfel încât părțile și ceilalți participanți la proces să aibă posibilitatea de a-și formula, argumenta și dovedi poziția în proces, de a alege modalitățile și mijloacele susținerii ei de sine stătător și independent de instanță, de alte organe și persoane, de a-și expune opinia asupra oricărei probleme de fapt și de drept care are legătură cu pricina dată judecării și de a-și expune punctul de vedere asupra inițiativelor instanței.

Având în vedere că la rejudecarea cauzei, pentru a concluziona sub aspectul temeiniciei/netemeiniciei cererii, instanța de apel, urmează să verifice cerințele prin prisma argumentelor și probelor atât a părții reclamante, cât și a părții pârâte, rezultând din prevederile art. 130 alin. (1) din Codul de procedură civilă, conform cărora instanța

judecătorească apreciază probele după intima ei convingere, bazată pe cercetarea multiaspectuală, completă, nepărtinitoare și nemijlocită a tuturor probelor din dosar în ansamblul și interconexiunea lor, călăuzindu-se de lege, ca în consecință soluția adoptată să fie certă și coerentă.

Din considerentele menționate și având în vedere că erorile admise de instanța de apel în recurs nu sunt posibil de corectat cât și faptul că instanța de apel nu a contribuit la administrarea înscrisurilor conform rigorilor procedurale instituite de lege, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a admite recursul, de a casa decizia din 5 decembrie 2017 a Curții de Apel Bălți și de a restitui pricina la rejudecare în ordine de apel în alt complet de judecători.

La rejudecarea cauzei, instanța de apel trebuie să țină cont, în deosebi, de prevederile art.130, alin.(3) din Codul de procedură civilă și de necesitatea administrării înscrisurilor care ar permite stabilirea sau excluderea unor circumstanțe importante pentru adoptarea soluției referitoare la despăgubirea reclamanților/recurenților.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c), art. 445 alin. (3) din Codul de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e:

Se admite recursul declarat către Olaru Anatolie și Olaru Vladimir.

Se casează decizia din 5 decembrie 2017 a Curții de Apel Bălți, în cauza civilă, la cererea de chemare depusă de Olaru Anatolie, Olaru Vladimir, Olaru Gheorghe și Olaru Constantin împotriva Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova și Consiliului raional Donușeni cu privire la constatarea faptului confiscării averii în urma represiunilor politice, restituirea valorii bunurilor confiscate în urma represiunilor politice și încasarea cheltuielilor de judecată, și se remite cauza spre rejudecare în Curtea de Apel Bălți, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președintele ședinței, judecătorul

Oleg Sternioală

Judecătorii

Nina Vascan

Victor Burduh

Mariana Pitic

Nicolae Craiu